
Sykehusene i gjeldsfellen: – Sykehusene må bygges for en bærekraftig fremtid

AKTUELT I FORENINGEN

ELIN LOTHE HAGA

elin.haga@legeforeningen.no

Sykehusene sliter med stor gjeld og høye rentekostnader, samtidig som behovet for investeringer øker. Under Legeforeningens helsepolitiske debatt var det bred enighet om at kursen må justeres, men uenighet om hvem som skal ta regningen.

INNLEDNING: President Anne-Karin Rime ønsket velkommen til fullsatt sal. Alle bilder: Legeforeningen

Legenes hus var fulltegnet da president Anne-Karin Rime åpnet arrangementet. Hun slo fast at helsetjenesten trenger mer enn midlertidige løsninger, og utfordret politikerne til å tenke langsiktig.

– Det holder ikke med kortsiktige grep for å få unna ventelister. Vi må ta grep som sikrer bærekraftige sykehus for fremtiden, sa Rime.

En fullsatt sal vitnet ikke bare om engasjement, men også om et alvor som preget hele debatten.

– Temaet vi samles om i dag er både alvorlig og brennaktuelt. For når flere og flere sykehus må oppgraderes eller det må bygges nye, og de må ta opp mer lån og gjelden vokser, hvem skal da ta regningen? Jeg ser av oppmøte, både her i salen og på stream, at dette er noe som engasjerer, konstaterte Rime, før hun fortsatte:

– Og det er heller ikke rart. For når sykehusenes økonomi strammes til, får det direkte konsekvenser for pasientbehandlingen og for legers arbeidsvilkår.

GJELDSFELLA: Økonom Hallgeir Kvadsheim, kjent fra TV-programmet Luksusfellen, ga et håndfast bilde av sykehusenes økonomi

Skal økonomien styre faget?

I dag preges spesialisthelsetjenesten av stramme rammer, økende gjeld, høye renter og vedvarende effektiviseringskrav, samtidig som det over tid har vært et etterslep på investeringer i nødvendige bygg og utstyr.

– Og når det har blitt bygd nye sykehus, så har planene tatt utgangspunkt i urealistiske utviklingstrekk for fremtiden, og byggene har blitt for små og lite effektive, utdypet Rime.

Dette har skapt et betydelig økonomisk press på sykehusene, et press som rammer hardt og stadig øker.

For som Ståle Clementsen, leder i Overlegeforeningen, sa fra scenen:

– Til slutt er det ikke faget som styrer økonomien, det er økonomien som styrer faget.

PRAKSIS: Sykehusdirektør Øyvind Bakke (Sykehuset i Vestfold) belyste hvordan problemstillingen fortoner seg i praksis

Er gjelden så stor, da?

Men hvor ille står det egentlig til? For å få et mer håndfast bilde av sykehusenes økonomi, inviterte Legeforeningen en som er vant til å rydde i tall: økonom Hallgeir Kvadsheim, kjent fra tv-programmet Luksusfellen.

Med sin karakteristiske, folkelige stil tok han for seg gjeldsutviklingen i helseforetakene, og konklusjonen var alt annet enn lystig.

– Grafen minner meg om de gærne tidene i forbrukslånbransjen fra 2010 til 2017, hvor grafene gikk omtrent like raskt opp som dette. Rentekostnadene, til tross for en relativt snill rente, vil også øke dramatisk, oppsummerte Kvadsheim.

Ordstyrer Are Brean, sjefredaktør i *Tidsskriftet*, fulgte opp:

– For deltakerne dine i Luksusfellen, hvor stor skyld tenker du at kreditorene har i gjeldssituasjonen?

Svaret kom kontant: – Ganske stor.

DEBATTLEDER: Are Brean, sjefredaktør i Tidsskriftet

Da Brean pekte på at staten både låner ut og krever inn, som både kreditor og eier, svarte Kvadsheim:

– For meg som står utenfor er det jo absurd. Det er jo på en måte staten på begge sider av lånesituasjonen.

Fag, folk og økonomi

Nettopp dette, at helseforetakene er en del av staten og samtidig må ta opp lån av staten for å overleve, er en del av kjerneproblematikken Legeforeningen ønsket å rette søkelyset mot med debatten.

Samtidig var det viktig å belyse hvordan problemstillingen fortoner seg i praksis. En av dem som kan gi et godt bilde på dette, er sykehusdirektør Øyvind Bakke (Sykehuset i Vestfold).

– Jeg må innrømme at det å belyse situasjonen er et krevende oppdrag, for jeg ønsker ikke å drive med ansvarsfraskrivelse. Samtidig: Fag, folk og økonomi, dette er den hellige treenigheten en sykehusleder må prioritere mellom, hvor økonomi må deles mellom drift og investeringer. Det er styrker ved dette, blant annet overblikket jeg som sykehusleder har over helheten, men også svakheter. Som også Clementsen påpekte: – Det blir å stå i spagat mellom fag og økonomi.

Politisk «ja» til endring

Med denne ferske innsikten i både økonomi og fag, var det engasjerte politikere som gikk på scenen for debatt.

Både helseminister Jan Christian Vestre (Ap), Bård Hoksrud (FrP), Trygve Slagsvold Vedum (Sp) og Seher Aydar (Rødt), er alle enige om at det trengs endring. Veien til mål er de likevel uenige om.

ENIGHET: (F.v.) Helseminister Jan Christian Vestre (Ap), Seher Aydar (Rødt), Bård Hoksrud (FrP) og Trygve Slagsvold Vedum (Sp), er alle enige om at det trengs endring

– Jeg er ikke gift med helseforetaksmodellen og jeg er åpen for å se på andre løsninger. Det er derfor Helsereformutvalget er etablert, og jeg ønsker å få på plass en helsereform i løpet av denne perioden. Men jeg er ikke enig i at sykehusene er i en gjeldsfelle, og det blir ikke mer penger av å skille drift og investering, åpnet en engasjert helse- og omsorgsminister debatten med.

Vestre møtte motstand fra resten av panelet, som alle ønsker å skille drift og investeringer. Men politikerne var uenige i hvor ansvaret for investeringene skal ligge, altså hvem som skal ta regningen.

– Helt prinsipielt mener vi at sykehusene skal styres slik vi styrer resten av staten: Etter kontantprinsippet, med et eget driftsbudsjett og et eget investeringsbudsjett, og hvor store byggeprosjekter løftes hos de folkevalgte og ikke i form av en lånesøknad, påpekte Slagsvold Vedum.

OPPSPILL: Ståle Clementsen, leder av Overlegeforeningen, ga et oppspill til debatten

Senterpartilederen fikk støtte i behovet for et tydelig skille mellom drift og investeringer, men flere mente staten må ta en mer aktiv rolle i å finansiere bygg og utstyr.

– Vi mener at sykehusene skal drive med pasientbehandling, uten å måtte gjøre tøffe kutt for å få til dette. For investeringer bør vi derfor se til Nye veiermodellen, sa Bård Hoksrud.

Også representanten fra Rødt var opptatt av å løfte diskusjonen bort fra bedriftsøkonomisk tenkning og tilbake til de politiske prioriteringene.

– Det at rentene er så høye, er på en måte dråpen som får begeret til å renne over. Det er ikke det eneste problemet, men det kommer på toppen av de utfordringene som allerede er der. Skal vi ha en demokratisk drift av sykehusene, kan de ikke driftes som en fabrikk, sa Seher Aydar.

FULLT HUS: Arrangementet på Legenes hus var fullt, og mange fulgte debatten direkte via stream

Ingen av politikerne ønsket å svare klart ja på spørsmålet om dagens gjeld bør kuttes, men helseminister Jan Christian Vestre oppsummerte det hele:

– Alle ser nå behovet for endring, og det er bra, for vi må justere kurs for fremtiden.

Spørsmålet er bare hvordan, og hvor lenge pasientene og sykehusene må vente på svaret.

Du kan se et redigert opptak av debatten på Legeforeningens Youtube-kanall!

Publisert: 3. november 2025. Tidsskr Nor Legeforen. DOI: 10.4045/tidsskr.25.13.13

© Tidsskrift for Den norske legeforening 2026. Lastet ned fra tidsskriftet.no 24. juni 2026.